

Посилання на статтю

Ляшенко О.М. Логіка керованості економічної безпеки підприємства / О.М. Ляшенко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013 - №1(45). - С. 5-10. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/45/1.pdf>

УДК 330.16+658.310.7

О.М. Ляшенко

ЛОГИКА КЕРОВАНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Встановлено предикати логіки керованості економічної безпеки підприємства. Керованість економічної безпеки підприємства розуміється як діапазон наслідків управлінського впливу на взаємопов'язані процеси, які одночасно відбуваються в системі економічної безпеки підприємства. Такими процесами є узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства, протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та формування необхідного для цього ресурсного забезпечення. Узагальнюючим результатом перебігу таких процесів є створення достатніх умов для досягнення економічної свободи підприємства. Рис. 2, дж. 4.

Ключові слова: логіка, керованість, економічна безпека, підприємство, принцип, система.

А.Н. Ляшенко

ЛОГИКА УПРАВЛЯЕМОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Установлены предикаты логики управляемости экономической безопасности предприятия. Управляемость экономической безопасности предприятия понимается как диапазон последствий управленческого влияния на взаимосвязанные процессы. Которые одновременно происходят в системе экономической безопасности предприятия. Такими процессами являются согласование интересов внешних и внутренних стейкхолдеров предприятия, противостояние угрозам экономической безопасности предприятия и формирование необходимого для этого ресурсного обеспечения. Обобщающим результатом протекания таких процессов является создание достаточных условий для достижения экономической свободы предприятия.

A.N. Lyashenko

LOGIC OF THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY CONTROLLABILITY

Logical predicates of the enterprise's economic security controllability are ascertained. Controllability of economic security is considered as a range of consequences of managerial influence on processes that occur at the same time in the system of economic security. These processes are: reconciling the interests of internal and external stakeholders of the enterprise, addressing threats to enterprise's economic security and forming relevant needed resources. The overall result of such processes flow is to create sufficient conditions for achieving economic freedom of an enterprise.

Постановка проблеми. Формування міждисциплінарної системної парадигми управління економічною безпекою підприємства відбувається на стику
"Управління проектами та розвиток виробництва", 2013, № 1(45)

різних галузей науки, створюючи цілісне уявлення про закономірності та присутні зв'язки процесів управління в системі економічної безпеки підприємства, умови функціонування якої мають суттєві об'єктивні та суб'єктивні обмеження. Відтак управління економічною безпекою вітчизняних підприємств має спиратися на спеціально створене науково-практичне підґрунтя, основу якого становлять фундаментальні положення безпекознавства, положення екосекенту¹, загальної теорії систем, теорій і концепцій функціонування та розвитку підприємства, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань економічної свободи, гармонізації інтересів, управління підприємством. Опертя на такі наукові положення дозволило автору удосконалити визначення поняття "економічна безпека підприємства", яке на відміну від найпоширенішого його розуміння як стану захищеності від загроз, тлумачиться як результат керованих процесів досягнення тріади цілей управління економічною безпекою підприємства, що забезпечує набуття певної міри його економічної свободи в межах наявних об'єктивних і суб'єктивних обмежень, властивих системі економічної безпеки. Таке розуміння є наріжними каменем пояснення того, чому економічній безпеці підприємства притаманні ознаки керованості, а, отже того, чому економічна безпека є об'єктом управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання економічної безпеки підприємства постійно перебувають у центрі уваги науковців. Однак в більшості випадків вони досліджують лише базові положення забезпечення економічної безпеки підприємства. Поодинокими також слід визнати дослідження з управління економічною безпекою підприємств, здебільшого через те, що практично ніхто ще не переймався питаннями керованості економічної безпеки підприємства, за винятком окремих публікацій [1, 2].

Метою статті є встановлення предикатів логіки керованості економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Перед усе, маємо визначитись термінологічно. Управління економічною безпекою підприємства розглядається автором як сукупність взаємопов'язаних процесів у системі економічної безпеки підприємства, якими є узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства, протистояння загрозам економічній безпеці та формування ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства, спільний перебіг котрих дозволяє досягти такого стану економічної безпеки підприємства, що зумовлює набуття певної міри його економічної свободи в межах об'єктивних і суб'єктивних обмежень, властивих системі економічної безпеки. Сутність керованості економічної безпеки підприємства зводиться до здатності економічної безпеки підприємства, стан якої є уразливим до внутрішніх та зовнішніх загроз, змінюватися в бажаному напрямі під впливом упорядкованої сукупності керівних дій менеджменту підприємства протягом певного проміжку часу. Здійснення керованості економічної безпеки підприємства потребує дотримання певних вимог, а результативність здійснення такої керованості залежить від сукупності кількісних та якісних обмежень.

Виходячи з наведеного розуміння сутності економічної безпеки підприємства, розглянутих точок зору щодо логіки і трактування керованості, маємо з'ясувати сутність керованості економічної безпеки підприємства. Здатність економічної свободи підприємства змінюватися великою мірою залежить від ступеня дотримання принципів, притаманних керованості економічної безпеки підприємства [1].

¹ Ecosescent – наука про економічну безпеку підприємства

Досягнення керованості економічної безпеки підприємства має спиратися на низку принципів, які, у свою чергу, нерозривно пов'язані із загальними принципами логіки управління. Сукупність загальних принципів логіки управління показано на рис. 1.

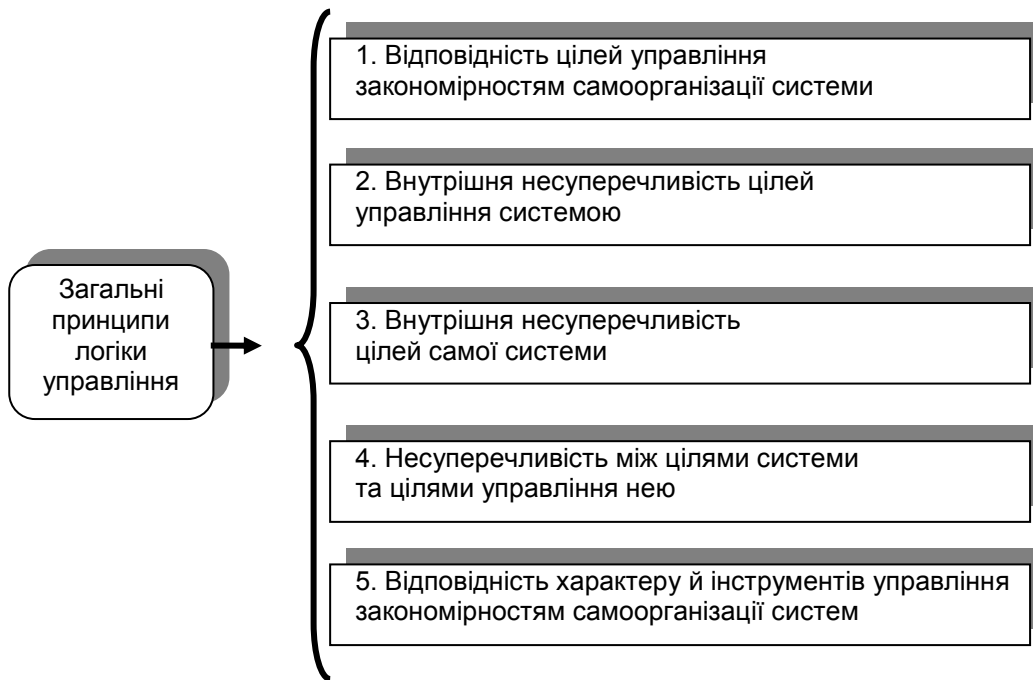

Рис. 1. Загальні принципи логіки управління²

Стисло проаналізуємо основні положення таких принципів, які докладно розглянуті в [3]. По-перше, вже у процесі цілепокладання для здійснення управління функціонуванням і розвитком підприємства необхідно виходити із закономірностей їх самоорганізації з тим, щоб визначені цілі відповідали, а не суперечили природному перебігу процесів у ньому.

По-друге, система цілей управління підприємством не повинна бути внутрішньо суперечливою. Це зовсім не означає відсутності у ній цілком природних діалектичних суперечностей, наприклад між прагненнями, з одного боку, до збереження стабільності, а з іншого боку – до розвитку системи, яка і виступає основною передумовою самої можливості цього розвитку та його рушійною силою.

По-третє, іманентно несуперечливою повинна бути й сукупність цілей підприємства, адже управління завжди спрямоване на досягнення мети його діяльності, тому у разі порушення цього принципу управління підприємством просто втрачає сенс.

По-четверте, цілі управління не повинні бути прямо протилежними цілям самого підприємства, хоча й не завжди можуть співпадати з ними. При цьому під цілями підприємства можна розуміти своєрідну рівнодіючу, або визначальний вектор цілей, прагнень та інтересів окремих представників підприємства, учасників спільної діяльності, спрямованої на досягнення її цілей.

² Складено за [3, с. 440].

По-п'яте, характер, зміст та застосовувані засоби і технології управління не повинні порушувати вимог, що випливають із закономірностей самоорганізації систем, зокрема таких, як підприємство. Це означає, що управління, спрямоване на посилення чи прискорення процесів функціонування і розвитку підприємства, має виходити з неодмінної вимоги збереження цілісності та якісної визначеності підприємства або розумної їх зміни відповідно до цілей самого підприємства та тенденцій природного перебігу цих процесів.

Принципи логіки керованості економічної безпеки підприємства за своєю сутністю, характером і призначенням є більш численними і конкретними. У першому наближенні їх сукупність графічно зображено на рис. 2.

Охарактеризуємо принципи логіки керованості економічної безпеки підприємства. Відповідність структури і системи управління сукупності цілей і завдань економічної безпеки підприємства передбачає не лише наявність у структурі управління підприємством функціонального підрозділу економічної безпеки підприємства, але і наявності повноважень у керівника та провідних фахівців такого підрозділу щодо участі в ухваленні стратегічних управлінських рішень. Ієрархічність цілей управління економічною безпекою підприємства та їх несуперечливість на кожному рівні ієрархії має відповідати цілям узгодження інтересів внутрішнього середовища підприємства. Наявність системи однозначних критеріїв міри досягнення проміжних і кінцевих цілей управління економічною безпекою підприємства може варіювати відповідно до специфіки підприємств різної галузевої належності.

Узгодженість цілей управління економічною безпекою підприємства та цілей його розвитку має перебувати у площині, щонайменше, стадій життєвого циклу підприємства. Дотримання інтересів агентів зовнішнього середовища підприємства має, у свою чергу, відповідати вимозі дотримання принципово важливих інтересів підприємства, управління економічною безпекою якого здійснюється. Наявність організаційного забезпечення та урахування наявних ресурсних обмежень управління економічною безпекою підприємства є принципами, що мають забезпечувальний характер, їх недотримання може звести нанівець будь-які концептуальні положення такого управління.

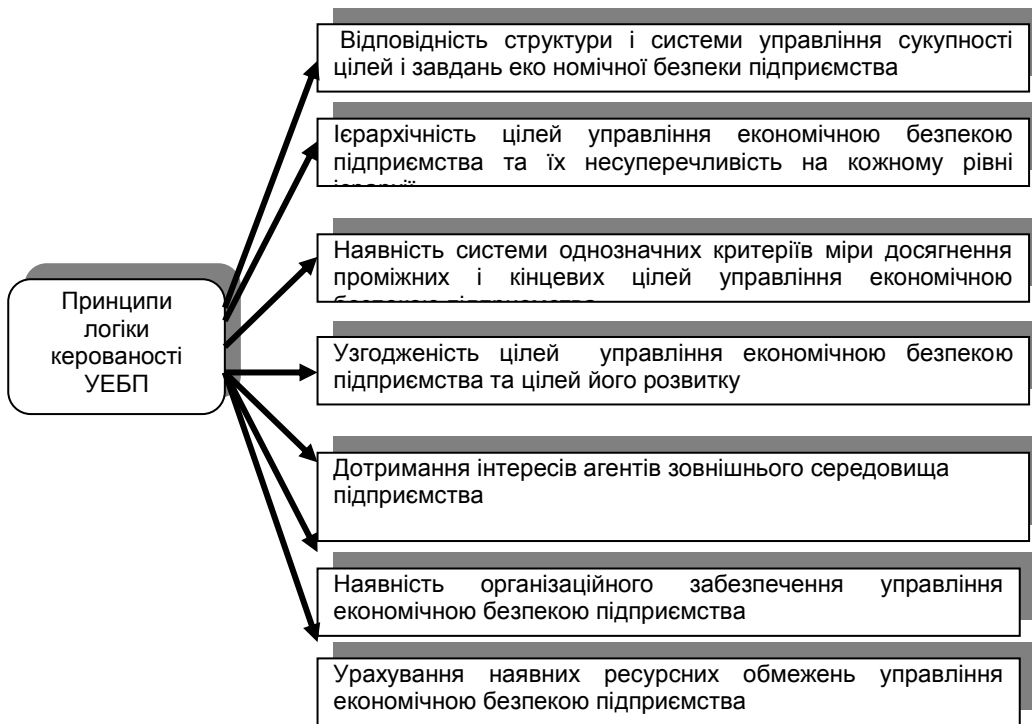

Рис. 2. Основні принципи логіки керування економічної безпеки підприємства

Слід визнати, що керування економічною безпекою підприємства має низку обмежень. Наявність таких обмежень є природною, оскільки власне управління економічною безпекою підприємства є процесом, що належить до класу частково керування.

Умовно всю сукупність обмежень можна поділити на кількісні та якісні. Кількісний характер обмежень керування економічною безпекою підприємства зумовлений можливістю та необхідністю виміру як результатів діяльності підприємства в цілому, так і результатів забезпечення його економічної безпеки зокрема. Отже, до кількісних обмежень керування економічною безпекою підприємства віднесемо численність загроз, до впливу яких підприємство може бути чутливим (що більша їх кількість, то важчою є процедура їх вимірювання та більшою кількістю часу, необхідна як для вимірювання, так і для визначення управлінських дій, необхідних для їх упередження та/або усунення). Приміром, вибірка індикаторів загроз може будуватися за такими сферами їх виникнення: зовнішнє тло, постачальники, конкуренти, споживачі, кадровий потенціал, фінансові ресурси, матеріальна база. Цей набір не стохастичний, він може залежати від багатьох чинників, але повинен мати можливість нескладного інформаційного наповнення.

Кількісним обмеженням, але на відміну від численності загроз, обмеженням не "на максимум", а "на мінімум" є наявність ресурсів, необхідних для здійснення керування економічною безпекою підприємства: що менш наявна кількість ресурсів, то менш керування є процесом управління економічною безпекою підприємства.

Зрештою, керування економічною безпекою підприємства перебуває у зворотній залежності від кількості зовнішніх та внутрішніх носіїв інтересів підприємства, які мають підлягати узгодженню: що більшою є кількість інтересів

та їх носіїв, то менш керованим може стати процес управління економічною безпекою підприємства. Перелік інтересів може бути суто індивідуальним для кожного окремо взятого підприємства. Відповідно ступінь реалізації цих інтересів може бути оцінений масою показників, конкретний вибір з якої залежить від можливості задовольнити вимогу вимірюваності. Наприклад, економічні інтереси підприємства можуть бути виражені таким набором: нагромадження капіталу; забезпечення ринкової стійкості, збереження високої прибутковості капіталу, забезпечення високої прибутковості бізнесу, забезпечення стійкості системи розподілу прав власності, мінімізація втрат фінансових ресурсів, що витрачаються на виробничі цілі. Відповідно показники, що характеризують ступінь реалізації інтересів, можуть бути якими завгодно, але за умови їх відповідності критеріальній базі оцінки економічної безпеки підприємства.

Розглядаючи якісні обмеження керованості економічної безпеки підприємства, маємо апелювати до думки М.С. Солодкої, яка зазначає, що термін "керованість" як якісна характеристика управління досить часто зустрічається в літературі, проте опрацьований недостатньо. В теорії оптимального управління (оптимальне управління – розділ математики, який вивчає неklasичні варіаційні задачі) керованість означає, що об'єкт є керованим для певної множини "вхідних" параметрів та впливів, які відображені в моделі об'єкта управління, що прийнято називати системою [4]. Наприклад, у теорії проектного менеджменту "вхідними" параметрами керованості проекту вважають: кількість підрозділів і осіб, що беруть участь у проекті; наявність зв'язків з іншими проектами; гнучкість термінів реалізації проекту; потреба у стратегічних ресурсах; новизна технологій; комплексність проекту; історія реалізації; політична підтримка; технологічна залежність. Очевидним є той факт, що такі параметри є доволі складними для формального та формалізованого вимірювання, оскільки мають різну етимологію, через що повинні інтегруватися їх якісні та якісні характеристики.

Залишаючи поза увагою недоцільні тут розмірковування щодо переходу кількості в якість, констатуємо лише наступне. Обмеження керованості економічної безпеки підприємства, що мають якісний характер, нерозривно пов'язані з її кількісними обмеженнями, а саме до їх числа належать: інтенсивність загроз, кількість і якість необхідних ресурсів, можливість (імовірність) узгодженості інтересів підприємства, а також набір таких характеристик, як компетентність та досвідченість менеджменту підприємства, готовність до організаційних змін, креативність управлінських рішень тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Квінтесенцією запропонованого тлумачення економічної безпеки є набуття підприємством економічної свободи, у роботі доведено, що система економічної безпеки підприємства перебуває в мінливому стані меж дихотомії "керована-некерована". Під керованістю системи економічної безпеки підприємства запропоновано розуміти діапазон наслідків управлінського впливу на взаємопов'язані процеси (узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів підприємства, протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та формування необхідного для цього ресурсного забезпечення), що одночасно відбуваються в системі економічної безпеки підприємства, узагальнювальним результатом перебігу яких є створення достатніх умов для досягнення економічної свободи підприємства.

Є припущення, що керованість економічної безпеки підприємства великою мірою залежить від властивостей та характеру ресурсного забезпечення, яке, у свою чергу, залежить від кількості та якості ресурсів, їхньої значущості й доступності. Тому до перспектив подальших розвідок може бути віднесено

оцінювання впливу ресурсного забезпечення на керованість економічної безпеки підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляшенко О.М. Керованість економічної безпеки підприємства: сутність, вимоги, обмеження / О.М. Ляшенко // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. – 2009. – № 3(49). – С. 59-64.
2. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / Олександра Миколаївна Ляшенко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
3. Бабаєв В.М. Логіка для інженерів: [підруч.] / Бабаєв В.М., Пазиніч С.М., Пономарев О.С. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 537 с.
4. Солодкая М.С. Сущность управления и проблема управляемости [Электронный ресурс] / М.С. Солодкая. – Режим доступа : <http://credonew.ru/content/view/52/22>.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Швиданенко О.А.

Стаття надійшла до редакції
12.02.2013 р.